

LESZEK KOPCIUCH

Konteksty wolności

21-22 marca 2013, Lublin,
Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Instytut Filozofii UMCS

W dniach 21–22 marca 2013 roku odbyła się w Lublinie (w Instytucie Filozofii UMCS) interdyscyplinarna konferencja naukowa „Konteksty wolności”, zorganizowana przez Lubelskie Towarzystwo Naukowe (Wydział I Nauk Humanistycznych) oraz Instytut Filozofii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (Zakład Historii Filozofii Nowożytnej). W obradach konferencji uczestniczyli naukowcy (pracownicy naukowcy oraz doktoranci) z kilkunastu polskich instytucji naukowych oraz jedna przedstawicielka ośrodka zagranicznego – Bałtyckiego Uniwersytetu Federalnego im. I. Kanta w Kaliningradzie

Inicjatorem i przewodniczącym konferencji był dr hab. Leszek Kopciuch. W skład komitetu organizacyjnego konferencji weszła także dr hab. Honorata Jakuszek prof. nadzw. UMCS. W pracach związanych z organizacją konferencji uczestniczyli również dr Paweł Sikora oraz dr Tomasz Stefaniuk. Obrady konferencji odbywały się w dwóch sesjach plenarnych oraz w ośmiu grupach sekcyjnych.

Tematem przewodnim konferencji były różne, historyczne i współczesne konteksty teoretyczne i praktyczne, w jakich była i jest analizowana problematyka wolności. Punktem, z którego wyszli organizatorzy konferencji, było przekonanie, że problem wolności zalicza się do kwestii, których w tradycji kultury europejskiej oraz wyłonionej w ramach jej rozwoju paradygmatu nie można nie stawiać, ale zarazem jest to pytanie, które nie znalazło jednoznacznej odpowiedzi. Jest to, z jednej strony, konsekwencją odmiennych, często sprzecznych tradycji, w jakich je podejmowano, z drugiej zaś – jest to również konsekwencją wieloznacznego i wielopoziomowego charakteru pytania. Można przecież, pytając o wolność, pytać o nią w kontekście ontologicznym, analizując zarówno możliwość ludzkiego wolnego działania w kontekście budowy świata, jak i w ogóle, szerzej – w kontekście budowy tego, co fizyczne czy biologiczne. Można pytać o wolność w kontekście doświadczenia moralnego i aksjologicznego, badając związki zachodzące między kategorią wolności a takimi kategoriami, jak: wartość moralna, odpowiedzialność, szczęście, wina, zasługa, moralny charakter działania. Można pytać o wolność w kontekście doświadczenia religijnego, stawiając na pierwszym planie kwestię relacji między atrybutami Boskiej wszechwiedzy i wszechmocy a ludzką wolnością, sprawstwem i odpowiedzialnością. Można pytać o wolność w kontekście przemian

historycznych i społecznych, wychodząc od faktu, że ideały wolności stanowiły (i stanowią) jeden z najmocniej oddziałujących motywów działania w historii. Można pytać o wolność i sposób jej rozumienia w rzeczywistości wirtualnej, której powstanie otworzyło z jednej strony nowe obszary dla realizacji wolności, ale z drugiej – przyczyniło się zaraz do ujawnienia się nieznanych wcześniej, związanych z nią zagrożeń. Jest także zrozumiałe, że pytanie o wolność nabiera szczególnej wagi w czasach współczesnych, gdy rozwój nauk szczegółowych przyczynia się coraz bardziej do upowszechniania się tendencji naturalizujących, w ramach których na miejsce żywionego dawniej przekonania o podmiotowej autonomii i niezależności osoby pojawiają się wyjaśnienia odwołujące się do biologii, genetyki i innych tego typu ujęć. Rozwój nowych perspektyw, w jakich bada się obecnie fenomen człowieka, jego umysł i jego aktywność, jego sposób funkcjonowania oraz rodzaje motywacji – wymaga nie tylko, by uwzględniać rezultaty, jakie są współcześnie uzyskiwane w różnorodnych naukach szczegółowych, lecz także – by konfrontować je z rezultatami analiz filozoficznych.

Referaty wygłoszone w trakcie konferencji, grupowały wokół kilku zasadniczych kwestii: 1) wolność woli, jej możliwość i odmiany; 2) wolność w kontekście ontycznej struktury świata, ze szczególnym uwzględnieniem danych dostarczanych przez współczesne ujęcia z zakresy takich dziedzin, jak fizyka i neurobiologia; 3) wolność w kontekście zagadnień aksjologicznych, etycznych, estetycznych, ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk współczesnych; 4) wolność w kontekście przemian społecznych i historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk i tendencji współczesnych; 5) wolność w kontekście szczegółowych zagadnień prawnych; 6) wolność w kontekście problematyki pedagogicznej; 7) wolność w ujęciach formułowanych w historii filozofii.

Referat inauguracyjny wygłosił prof. dr hab. Zdzisław J. Czarnecki, WSPiA w Lublinie, *Kontrowersje wokół idei wolności w filozofii pierwszej połowy XIX stulecia*. W ramach I sesji plenarnej wygłoszono trzy referaty: dr hab. Przemysław Gut, KUL, *Doniosłość i istota zagadnienia wolnej woli*; dr hab. Honorata Jakuszek prof. nadzw., UMCS, *Problem wolności woli w ujęciu Wilhelma Windelbanda*; dr hab. Michał Bohun, UJ, *Negatywna koncepcja wolności a koncepcja wolności negatywnej. Kilka uwag o idei wolności Lwa Tolstoja*. W obradach sekcyjnych prelegentami byli: prof. dr hab. Marian Grabowski, UMK, *Dyskusja Hartmannowskich antynomii wolności: „Opatrzności” i „Zbawienia*; dr hab. Jacek Sieradzan (UwB), *Raj demiurga jako cywilizacja konsumpcyjna – wolność czy zniewolenie? Wokół gnostyckiej interpretacji mitu o raju*; mgr Magdalena Zawisza, KUL, *Nauki i praktyki nowych ruchów religijnych jako zagrożenie wolności człowieka*; mgr Konrad Szocik, UJ, *Etyczne, religijne i polityczne konteksty wolności*; mgr Maciej Zarych, UJ, *„Rządzenia zawsze za dużo”. M. Foucaulta analiza liberalizmu*; mgr Weronika Janowska-Kurdziel, URz, *Zniewolenie kobiet – mizoginia na przykładzie gwałtów wojennych*; mgr Krzysztof Janowski, URz, *Coaching – pomoc w samorealizacji czy manipulacja?*; mgr Łukasz Dulęba, UAM, *Koncepcje wolności w myśli politycznej liberalizmu egalitarnego*; dr hab. Jerzy Kolarzowski prof. nadzw., UPH w Siedlcach, *Wolność w perspektywie kapitału społeczno-kulturowego*; dr hab. Andrzej Boczkowski prof. nadzw., UŁ, *Edukacyjny kontekst wolności – perspektywa socjologiczna*; dr Natalia Daniłkina, Bałtycki Uniwersytet

Federalny im. I. Kanta, *Idea wolności i harmonii w pedagogice filozoficznej epoki rewolucyjnych przemian w Rosji*; dr Liliana Tomaszewska, PWSZ w Płocku, *Wolność w edukacji – konteksty współczesne*; dr Magdalena Płotka, UKSW, *W poszukiwaniu principium wolności – problematyka wolności działania w XV-wiecznej filozofii renesansowej i scholastycznej*; dr hab. Leszek Kopciuch, UMCS, *Istota wolności w ujęciach niemieckiej materialnej etyki wartości*; mgr Barbara Czardybon, UJ, „*Cud wolności*” a humanizm chrześcijański Fiodora Dostojewskiego. *Wokół interpretacji Siemiona Franka*; mgr Alen Sierżega, URZ, *Mechanizm szukania kozła ofiarnego – stan zawieszony wolności*; dr hab. Witold M. Nowak, prof. nadzw. URZ, *Fenomenologia wobec „fatalnego naturalizmu” nowożytności: Edmund Husserl i Max Scheler*; dr hab. Sławomir Raube, UwB, *Granice buntu i wolności w koncepcji Alberta Camusa*; mgr Łukasz Pomiankiewicz, UAM, *Obecność śmierci i Innego jako ontologiczne granice wolności człowieka w Bycie i nicości Jeana-Paula Sartre’a*; dr Piotr Martin (UWr), *Granice ludzkiej wolności – refleksje na kanwie Ślubu Witolda Gombrowicza*; mgr Agata Kłocińska, UW, *Czy cuda się zdarzają? O wolności i konieczności w kontekście ontycznej struktury świata*; mgr Jolanta Sawicka, UW, *Doświadczenie wolności. Praktyka polityczna w ujęciu Hannah Arendt*; mgr Marta Tyszko, UJ, *Utożsamienie woli i rozumu w filozofii Benedykta Spinozy*; dr Paweł Nierodka, ŚWZZ w Katowicach, *Problem wolności w recentywnizmie Józefa Bańki*; dr Agnieszka Biegalska, UWM, *»Liberum arbitrium« w kontekście współczesnych tez o niewolnej woli*; mgr Krzysztof Rojek, UMCS, *Problem wolności w perspektywie libertarianizmu Roberta Kane’a*; mgr Justyna Rynkiewicz, UMCS, *Czy można naukowo rozwiązać problem wolności?*; dr Agata Strządała, UO, *Relacja między kulturą a wolnością w kontekście zagadnień bietycznych*; dr Anna Ziółkowska, UAM, *Wolność w sztuce abstrakcyjnej. Michel Henry o twórczości Wasyla Kandynskiego*; dr Małgorzata Mrówka, UWM, *Wolność w kontekście doradztwa*; mgr Aneta Teresa Majowska, UŚ, *Między wolnością a skutecznością*; mgr Maciej Jarota, KUL, *Konstytucyjne prawa i wolności pracownika – wybrane zagadnienia prawne*; mgr Aleksandra Bugła, UWr, *Schopenhauerowska krytyka »liberum arbitrium indifferentiae« oraz jej neurobiologiczne uzasadnienie*. W kończącej konferencję II sesji plenarnej wygłoszono pięć referatów: prof. dr hab. Maria Szyszkowska, UW, *Wolność jako warunek kształtowania własnego poglądu na świat*; dr hab. Barbara Grabowska, UMK, *Specyfika ujęcia wolności w filozofii polityki (na przykładzie liberalizmu)*; dr Alicja Pietras, *Wolność negatywna i pozytywna. Próba ontologicznej analizy wolności politycznej*; dr Radosław Domke, UZ, *Przemiany społeczne polskiej opozycji w latach 70. XX wieku jako przykład ewolucji tendencji wolnościowych w państwie autorytarnym*; dr hab. Andrzej Niemczuk, UMCS, *Teoria i praktyka wolności*.

Pod koniec 2013 roku nakładem Wydawnictwa UMCS ukaże się monografia *Konteksty wolności*, zawierająca opracowania powstałe na kanwie referatów wygłoszonych w trakcie konferencji.

LESZEK KOPCIUCH, habilitated doctor, lecturer in the Chair of the History of Modern Philosophy, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland. E-mail: leszek.kopciuch@poczta.umcs.lublin.pl